

De toekomst van vitale lokale geloofsgemeenschappen

**Nemen we onze
verantwoordelijkheid,
gehoorzaam aan ons geloof,
desnoods ongehoorzaam aan de
hiërarchie?**

Tot nu toe

- okt. 2012: Dringend Appèl: meer dan 1.000 ondersteunende reacties
- jan. 2013: bijeenkomst “Red de lokale vitale gemeenschappen” (110 deelnemers uit ca. 25 geloofsgemeenschappen)
- april 2013: professorenmanifest (ca. 65 professoren, ca. 800 reacties)
- Inmiddels ca. 3.500 e-mailkontakten met geloofsgemeenschappen door heel Nederland
- Vandaag: volle kerk met 310 dln. (meer dan 400 aanmeldingen), uit meer dan 100 geloofsgemeenschappen
- Gesprekken met “locaties” (soms verboden door Parochiebestuur); vaak ongeloof of afwijzing (“te wantrouwig, ophitsend”)

Door kerksluitingen:

uiteindelijke doel van fusieproces wordt onmiskenbaar duidelijk.

Wat is er gaande?

Probleem: groeiend priestertekort, leeglopende kerken, financiële tekorten

“Enige oplossing” (vlgs. meeste bisschoppen):

- terugbrengen van aantal parochies tot verwachte aantal beschikbare pastoors
- d.m.v. centralistische parochiefusies
- met strakke bisschoppelijke richtlijnen en voorschriften
- een nieuwe gemeenschap creëren in eucharistisch centrum
- en vervolgens massaal sluiten van “overtollige” kerken

Fasering

Fase 1. Opgelegde parochiefusies

- 8 tot 14 parochies samengevoegd in 1 megaparochie
- Centralistische structuur (concentratie in de top)
- Behoud eigenheid “locatie” gegarandeerd (!?)

Fase 2. Strikte richtlijnen en voorschriften

(dreiging met ontslag op staande voet bij minste overtreding)

Fase 3. Beweging naar eucharistisch centrum (EC)

- Gedwongen sluiting eigen kerkgebouw bij viering in EC
- Vieringen exclusief in EC (bijv. paastridium)
- Centraliseren parochiebladen, websites, kerkkoren etc.
- Ontmoedigen/verbieden van lokale activiteiten en vieringen

Fase 4. Gedwongen kerksluitingen

Citaat uit Nieuwsbrief Bisdome Den Bosch

Aantal gelovigen neemt sneller af dan aantal vieringen

05 september 2013

DEN BOSCH (RKnieuws.net) – ‘Als er minder priesters zijn en minder eucharistievieringen, zou je verwachten dat het aantal gelovigen per eucharistie toeneemt. Niets is minder waar! Doordat wij ons aantal samenkomsten niet aanpassen aan ons aantal gelovigen, maar vasthouden een kerk per dorp of per wijk, wordt het aantal gelovigen bij alle toenemend priestertekort tot op heden almaar kleiner’, aldus Stijn Van den Bossche in de nieuwsbrief van het bisdom Den Bosch.

‘Het aantal gelovigen neemt veel sneller af dan het aantal vieringen en de overbevraagde priesters staan voor steeds legere kerken. Meer nog dan priesters, zijn het gelovigen die er te weinig zijn voor alle cultusplaatsen en aangeboden vieringen. **Moeten we dan ook nog leken laten voorgaan in niet-eucharistische vieringen? Dienen wij niet vooreerst de halflege vieringen af te bouwen en ons als gelovigen op weg te begeven naar een gezamenlijke eucharistie, waar de Heer ons tot zijn gemeenschap opbouwt?** Dat betekent niet louter schaalvergroting. Er kan ook een nieuwe interactie groeien tussen een grotere parochie – christenen gaan naar de kerk: centrumkerken, zondagsviering, kerkgemeenschap opbouwen - en de aanwezigheid ter plaatse van de kerk – de kerk begeeft zich naar de mensen: perifere kerkgebouwen, begrafenissen, huwelijken’, besluit Van de Bossche.

Het einde van de vitale lokale geloofsgemeenschap

Effecten kerksluitingen

- Bij decreet sluiten van kerk (en daarmee opheffen lokale geloofsgemeenschap): heftige reacties van ontzetting, ongeloof, polarisatie en verzet
- Afhaken van groot deel praktiserende gelovigen
- Lokale gemeenschappen gaan kiezen voor eigen weg (worden vervolgens door bisschop buiten RK-kerk verklaard)
- Daardoor verdampen van kerkbijdragen. Bisdom schat terugval bij kerksluiting tot 20/25% (onze schatting: 0-10%)
- Terugval in inkomsten sneller dan kostenreductie. Vicious circle van steeds draconischer bezuinigingen (sluiting kerken, inkrimping pastorale teams, ontslag pastoraal werkenden)
- Dreigend faillissement bisdommen

Voorbeeld: Aartsbisdom Utrecht

- 360 parochies zijn inmiddels samengevoegd tot 49 fusieparochies (elk onder 1 pastoor)
- Nu 2^e fase: ontslag van 30 fusiepastoors en samenvoeging tot 19 megaparochies met 15 tot 25 locaties onder 1 pastoor
(Opmerking: 30 incompetente pastoors of bewijs van onwerkbaarheid van centralistische megafusies?)
- Versnelde aankondiging kerksluitingen (250 á 300)
 - “Locatie” krijgt geen toestemming om met eigen oplossingen te komen, zoals zelf kerk kopen, financiële acties etc.
 - Verbod om in ander gebouw door te gaan met lokale vieringen (= concurrentie met eucharistisch centrum)
 - Ofwel, “daklozen” moeten naar eucharistisch centrum

Artikel Trouw 6 sept. 2013

Pater wil dat Vaticaan kerksluiting terugdraait

Een pater uit Esbeek protesteert bij het Vaticaan tegen de samenvoeging van rooms-katholieke parochies in het bisdom Den Bosch. De wijze waarop de Nederlandse bisschoppen talloze katholieke kerken sluiten, strookt volgens Van Mensvoort niet met het kerkelijk wetboek.

Mijn parochianen voelen zich geschokt door de manier waarop het bisdom de kerk heeft gesloten. We werden pas op de hoogte gebracht toen het al te laat was

Pater Piet van Mensvoort uit Esbeek

© Wikimedia/Reliwiki (JHGS). De St. Adrianuskerk in Esbeek

Als het protest van Van Mensvoort gegrond wordt verklaard, moet bisschop Hurkmans van Den Bosch de sluiting van de St. Adrianuskerk Esbeek (bij Tilburg) ongedaan maken en de fusie van de parochie met Biest-Houtakker, Diessen en Haghorst (tot 'Heilige Norbertus-parochie') terugdraaien.

Ook andere parochies protesteren tegen gedwongen samenvoeging, maar zij moeten hun bezwaar eerst nog indienen bij het bisdom. Pas daarna kunnen ze hun zaak voorleggen in Rome. Het bisdom Den Bosch gaat tot 2015 van 230 naar vijftig parochies. Nu kerken leeglopen is sanering volgens de bisschoppen de enige verstandige keuze.

Onderscheid naar bisdommen

- Meeste bisdommen volgen centralistisch/-clericaal fusieparochiemodel met EC
- Wel verschil in leiderschapscultuur (van totalitair tot communicatief; niet participatief)
- Bisdom Roermond: federatiemodel
- Haarscheurtjes in het bisschoppenfront?
- Inmiddels volgens Mgr. Eijk: “Elk diocees heeft eigen fusie- en kerksluitingsbeleid”

Kortom

- Onbestuurbare fusiecomplexiteit is doodlopende weg
- Toekomst van vele honderden lokale gemeenschappen staat op het spel
- Onomkeerbaar proces (opheffen gemeenschap is onherstelbaar), financieel vicieuze cirkel
- Uittocht van gelovigen en bezielde gemeenschappen
- “Wat resteert is een gedecimeerde orthodoxe secte-achtige kerk, grofmazig verspreid over een beperkt aantal locaties in het land”

Hoe kunnen we dit voor lokale gemeenschappen en Nederlandse kerkprovincie catastrofale proces stoppen?

Is er een alternatief?

Volgens bisschoppen: centralistische, orthodoxe priesterkerk en grootschalige sluiting van kerken is enig mogelijk antwoord op priestertekort, leegloop kerken en financiële problemen.

Alternatief: focus op vitaliseren lokale gemeenschappen

Botsende kerkvisies

Priester, eucharistie centraal	Lokale geloofsgemeenschap centraal
<ul style="list-style-type: none">• “Er is geen priestertekort, er zijn teveel kerkgebouwen”• Fusies van 6-12 parochies, gebaseerd op beschikbare aantal priesters• Nieuwe parochie met centraal Parochiebestuur, Pastoraal Team en Eucharistisch Centrum (EC)• Strikte (conservatieve) bisschoppelijke richtlijnen, waarin lokale vieringen worden teruggedrongen of zelfs verboden ten gunste van EC• Toenemend aantal maatregelen om parochianen naar EC te dirigeren ten koste van lokale activiteiten (website, parochieblad, verplichte sluiting kerken tijdens viering in EC etc.)• Sluiten (bij decreet) van grote aantallen “overbodige” kerkgebouwen (betekent einde van betreffende geloofsgemeenschap)	<ul style="list-style-type: none">• Stimuleren en (re)vitaliseren van lokale bezielde geloofsgemeenschappen (van “24” tot “2.400” leden)• Belangrijke rol van vrijwilligers, lekenvoorgangers en pastoraal werkenden• Eigen juridische status, eigendommen, zeggenschap• “Rondreizende” priesters (vgl. apostelen)• Lokale gemeenschap is verantwoordelijk voor het oplossen van haar eigen problemen• Dat kan betekenen (vrijwillige) samenwerking met gelijkgezinde geloofsgemeenschappen (centrale diensten, centraal ondersteunend bestuur, voorgangers/priesters, kerkgebouw etc.)• Te groot kerkgebouw: alternatief gebruik; evt. afstoten van kerk levert lokale gemeenschap eigen financiële middelen op
Resultaat: (roemloos) einde van grote aantallen lokale geloofsgemeenschappen en afhaken van gelovigen	Resultaat: Vitale, zelfregulerende gemeenschappen, evt. samengebracht in samenwerkingsverband

Vorige generatie bisschoppen

Bisschoppen Bernard Möller, Huub Ernst en Klaus Hemmerle (80'er jaren) beklemtonen in officiële nota belang van lokale geloofsgemeenschappen.

“Het is beter dat een gemeenschap op zondag bij elkaar komt om te vieren -ook al is er dan geen sprake van eucharistie- dan geen viering houden of naar elders trekken waar wel eucharistie gevierd werd.”

Concreet alternatief: Bisdome Poitiers

Beleid van bisschop Albert Rouet:

- Niet opheffen of grootschalig fuseren, maar juist ondersteunen en versterken van plaatselijke gemeenschappen.
- Niet centrale positie van priester als uitgangspunt, maar de geloofskracht van lokale gemeenschap. Priester is dienaar.
- Reeds 2 pastorale synodes waarin gelovigen in overleg met de bisschop zich beraden over de weg die zij samen kunnen gaan.
- Beleid is tien jaar geleden gestart en blijkt positief te werken op ontwikkeling van plaatselijke geloofsgemeenschappen.

N.B. Opvallende gelijkenis met de ontwikkeling van basisgemeenschappen in de derde wereld, met name in Latijns Amerika.

Reactie KNR op Professorenmanifest

“.....Het Bestuur KNR (*Kongregatie van Nederlandse Religieuzen, koepelorganisatie*) verklaart daarom van harte dat religieuzen aan de kant staan van de mensen die hun gemeenschap van onderaf willen vitaliseren.”

Citaat Mgr. Gerard de Korte

“Persoonlijk heb ik veel verwachting van een uitgebreid netwerk van small Christian communities, kleine kerkelijke gemeenschappen waarbinnen gelovigen elkaar kunnen voeden en bemoedigen. Binnen onze parochies en gemeenten van morgen zie ik voor deze groepen een belangrijke rol weggelegd, juist ook als het gaat om de voortgang van het evangelie.”

(Uit: “Hartelijk katholiek”)

Citaten Paus Franciscus

- “...is volgens godsdienstsociologen de invloed van een parochiekerk merkbaar in een straal van zeshonderd meter. In Buenos Aires is de afstand tussen de ene en de andere parochiekerk ongeveer tweeduizend meter. **Daarom heb ik priesters voorgesteld een garage te huren, een bereidwillige leek te zoeken** en hem de taak te geven om daar een beetje bij de mensen te zijn, catechese te geven en zelfs de communie te brengen aan de zieken of aan anderen die deze willen ontvangen.”

(Citaat uit het pas verschenen boek ‘Paus Franciscus. Leven en denken van Jorge Bergoglio’)

- “Het christendom was in oorsprong een kleine, dicht bij elkaar wonende gemeenschap. Na de eerste toespraak van Petrus lieten zich 2.000 mensen dopen, en die **begonnen zich te organiseren in kleine gemeenschappen.**”
- “Er ontstaat een probleem als een parochie geen eigen leven heeft **en opgeslokt en vernietigd wordt door een overkoepelende structuur.** Een parochiegemeenschap leeft van het gevoel van saamhorigheid. De plaatselijke geloofsgemeenschap helpt ons om te zorgen voor onze broers en zussen. Zij zetten onze religieuze overtuiging om in daden.”

(fragmenten uit: “Over hemel en aarde” 2010/2013)

Steun uit onverwachte hoek!

Wat vragen wij de bisschoppen?

- Verleg focus van het centralistisch-clericale fusieproces naar het (re)vitaliseren van lokale gemeenschappen
- Stop met het onttrekken aan de eredienst van nog niet verkochte/afgebroken kerkgebouwen
- In plaats van het bij decreet sluiten van kerken, schakel lokale geloofsgemeenschappen in bij het vinden van oplossingen
- Geef hen ruimte voor eigen verantwoordelijkheid
 - Oplossen eigen financiële problematiek
 - Door vrijwilligers, pastoraal werkenden, leken
 - Eigen vieringen en gemeenschapsvormende activiteiten
 - Mobiliseer lokale vindingrijkheid, deskundigheid, energie (nog volop aanwezig; werkt bezielend!)

Wat kunt u doen (1)?

Parochie is nog niet gefuseerd

- Mobiliseer lokale kracht, bezieling en draagvlak
- Geef/verkrijg brede onafhankelijke voorlichting over alle aspecten (huidige en toekomstige) van de fusie
- Ontwikkel alternatieven voor centralistische fusie
- Onderhandel over voorwaarden en garanties
- Mobiliseer verzet tegen fusie bij decreet (petities, bezwaar bij bisschop, beroep bij Vaticaan)
- Bereid je voor op ontslag voortrekkers en/of buiten kerk verklaren van gemeenschap

Blijf intensief met achterban communiceren!

Wat kunt u doen (2)?

Gefuseerd, in conflict om behoud eigen identiteit

- Mobiliseer en informeer de basis, houd peiling (belang eigen website, eigen mail/adresbestanden)
- Formuleer gezamenlijk essentiële kernwaarden van je gemeenschap (zie: Breed Manifest van Beziëld Verband)
- Ga in gesprek met pastoor en centraal parochiebestuur
- Laat je goed voorlichten door deskundige kerkjuristen, liturgen, theologen (o.a. “lokaal gebruik krijgt na 30 jaar kracht van wet”)
- Krachtenbundeling met “locaties” binnen en buiten eigen parochieverband en ondersteunende instanties
- Ontwikkel tijdig gedetailleerd plan voor als je gedwongen wordt je te schikken op essentiële punten (kan einde betekenen van lokale gemeenschap of, evt. tijdelijk, zelfstandig verdergaan)

Wat kunt u doen (3)?

Bij aangekondigde kerksluiting

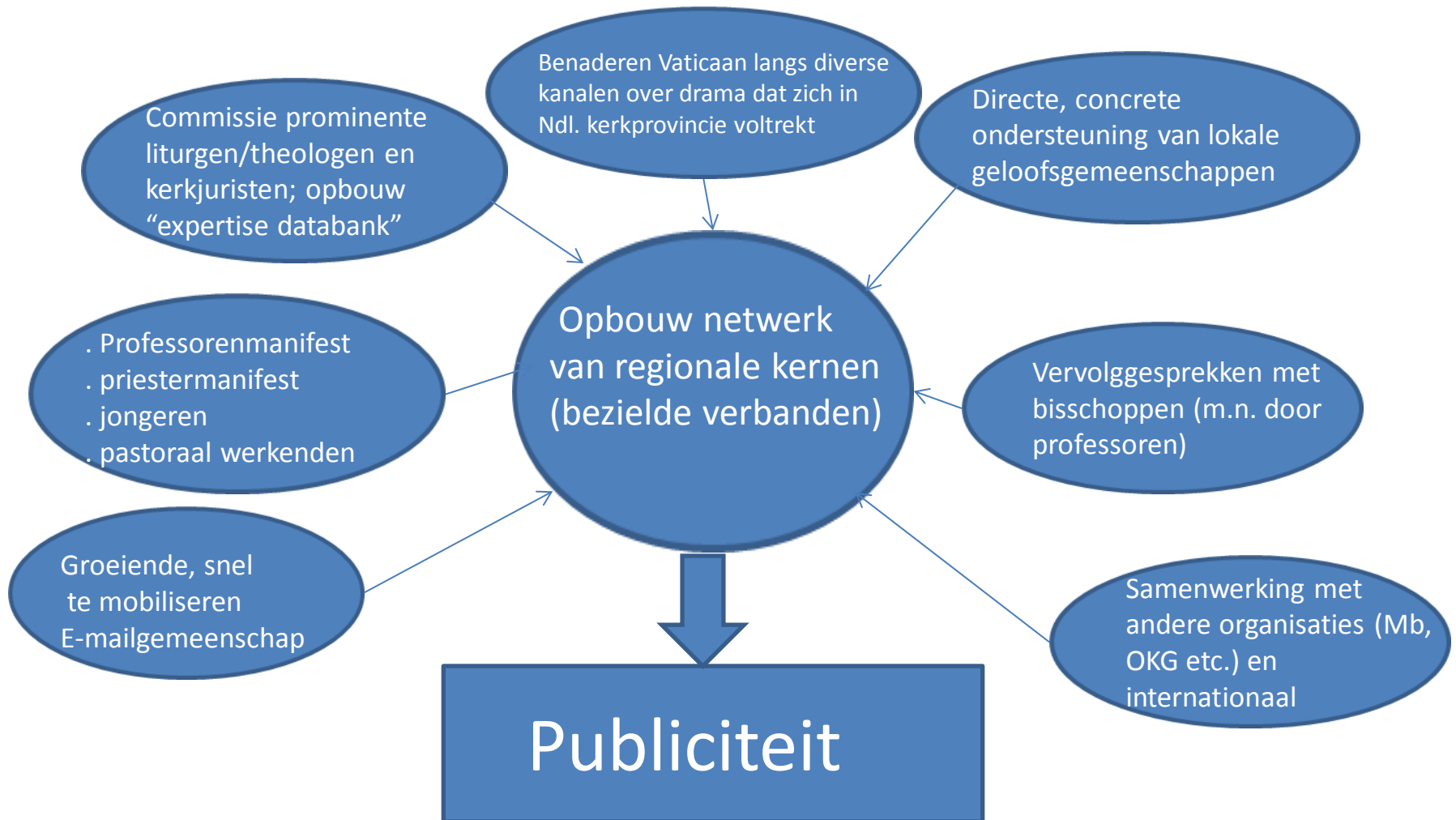
- Mobiliseer en informeer de basis, houd peiling (belang eigen website, eigen mail/adresbestanden)
- Krachtenbundeling met andere “locaties”
- Formuleer gezamenlijk bezwaren en alternatieven
- Bij afwijzing, kondig zo snel en breed mogelijk aan dat je bezwaar wilt gaan maken
- Dien bezwaar in bij bisschop (binnen 10 dagen na decreet van sluiting)
- Bij afwijzing: ga in beroep bij Congregatie van de Clerus (zie handleiding op website van Bezield Verband Utrecht)
- Na afwijzing: leg je er bij neer of ga eigen weg

Oproepen tot ongehoorzaamheid

Internationaal

- Oostenrijkse Pfarrer Initiative van juli 2011, inmiddels uitgebreid naar Duitsland, Zwitserland, België, Groot Brittannië, Verenigde Staten en Australië
- “Open brief aan de christenen van het bisdom Rouen” (november 2011)
- “Vlaams Manifest” (februari 2012)
- “De katholieke kerk is toe aan een grondige en blijvende hervorming”(hulpbisschop Pat Power uit Australië, feb. 2012)
- “De kerk loopt twee eeuwen achter” (onlangs overleden Carlo Maria Martini, vroegere aartsbisschop van Milaan in een laatste interview, sept. 2012).
“Onze cultuur is oud geworden, onze kerken zijn groot en leeg en de godsdienstige kleren die we dragen, zijn pompeus”
- Diverse Angelsaksische organisaties, bijv. **Catholic Church Reform**, a global community supporting decentralisation of the Church, met o.a. “letter to Pope Francis urging Church Reform” via [www. catholicchurchreform.com](http://www.catholicchurchreform.com)

Wat doen wij als Professorenmanifest en BVU?

Mariënburgcongres 26 oktober

“Gloed onder de as” (Amersfoort van 10.00 u.-15.15 u.)

Met Huub Oosterhuis, Ruard Ganzevoort, Kees Posthumus en Ad de Groot.

Veel lokale geloofsgemeenschappen zoeken ruimte om hun eigenheid te bewaren, hetgeen leidde tot zelfstandigheid of tot samenwerking met andere christelijke gemeenschappen.

Congresonderwerpen:

- Een aantal geloofsgemeenschappen heeft zich de afgelopen jaren **verzelfstandigd** – het was de enige weg die zij zagen om een levende gemeenschap te worden. Zijn zij daarin geslaagd? Wat kunnen wij elkaar laten ervaren? Zijn er ook andere mogelijkheden?
- Mariënburg heeft Theo van de Kerkhof – theoloog en journalist – gevraagd een aantal geloofsgemeenschappen te interviewen over **ontstaan, werkwijze en toekomstverwachtingen**. De resultaten worden gepresenteerd

Zie website, google Marienburg.

**Nemen we onze
verantwoordelijkheid,
gehoorzaam aan ons geloof,
desnoods ongehoorzaam aan
de hiërarchie?**